

הַלְבוֹת תַּפְּלָה פָּרָק ב

א. בִּימֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, רַבּוּ הַמִּינִים בְּיִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ מְצִירִין לְיִשְׂרָאֵל, וּמַסִּיתִים אוֹתָם לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי ה'. וְכִיוֹן שָׂרָאָה שְׂזוּ גְדוּלָּה מִכָּל צָרָכֵי בְּנֵי אָדָם, עֲמַד הוּא וּבֵית דִּינּוֹ, וְהִתְקִין בְּרָכָה אַחַת שֶׁתְּהִיָּה בָּהּ שְׂאֵלָה מִלִּפְנֵי ה' לְאַבֵּד אֶת הַמִּינִים; וְקָבַע אוֹתָהּ בַּתַּפְּלָה, כְּדִי שֶׁתֵּהָא עֲרוּכָה בְּפִי הַכָּל. וְנִמְצְאוּ הַבְּרָכוֹת שֶׁבַּתַּפְּלָה, תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה בְּרָכוֹת.

ב. בְּכָל תַּפְּלָה מְשֻׁלוֹשׁ תַּפְּלוֹת אֱלוֹ שֶׁבְּכָל יוֹם, מִתַּפְּלִל אָדָם תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה בְּרָכוֹת אֱלוֹ עַל הַסֵּדֶר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁמְצָא דַּעְתּוֹ מְכוֹנֶת וּלְשׁוֹנוֹ תִּמְהָר לְקֵרוֹת; אָבֹל אִם הִיָּה טְרוּד וְדַחוּק, אוֹ שֶׁקָּצְרָה לְשׁוֹנוֹ מִתַּפְּלִל שְׁלוֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת וּבְרָכָה אַחַת מֵעֵין כָּל הָאֲמָצְעִיּוֹת וּשְׁלוֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת, וַיֵּצֵא יָדָיו חוּבָתוֹ.

ג. וְזוֹ הִיא הַבְּרָכָה שֶׁתִּקְנּוּ מֵעֵין כָּל הָאֲמָצְעִיּוֹת: הַבִּינֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ לְדַעַת דְּרָכֶיךָ, וּמוֹל אֶת לִבֵּנוּ לִירְאָתְךָ, לְסוּלַח הִיָּה לָנוּ, לַהֲיוֹת גְּאוּלִּים, רַחֲקֵנוּ מִמְּכָאוֹב, וְדַשְׁנֵנוּ וּשְׁכַנֵּנוּ בְּנֵאוֹת אֶרֶץ, וּנְפוּצִים מֵאַרְבַּע תְּקַבֵּץ, וְהַתּוֹעִים בְּדַעְתְּךָ יִשְׁפֹּטוּ, וְעַל הָרָשָׁעִים תִּנְיֹף יָדְךָ, וַיִּשְׁמְחוּ צַדִּיקִים בְּבִנְיַן עִירְךָ וּבִתְקוֹן הַיְכָלְךָ, וּבְהַצְמַחַת קֶרֶן לְדָוִיד עַבְדְּךָ וּבַעֲרִיכַת נֹר לְבֵן יִשִּׁי מְשִׁיחְךָ; טָרָם נִקְרָא וְאַתָּה תַעֲנֶה, טָרָם נִדְבָר וְאַתָּה תִשְׁמַע, כִּי אַתָּה הוּא עוֹנֶה בְּכָל עֵת צָרָה, פּוֹדֶה וּמַצִּיל מִכָּל צוּקָה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ הַתַּפְּלָה.

ד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּימֹת הַחֲמָה; אָבֹל בִּימֹת הַגִּשְׁמִים אֵינוּ מִתַּפְּלִל הַבִּינֵנוּ, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךָ לֹאמַר שְׂאֵלָה בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים. וְכֵן בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים אֵינוּ מִתַּפְּלִל הַבִּינֵנוּ, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךָ לֹאמַר הַבְּדִלָה בַּחוּנָן הַדַּעַת.

ה. בְּשַׁבָּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים, מִתַּפְּלִל שֶׁבַע בְּרָכוֹת בְּכָל תַּפְּלָה וּתַפְּלָה מֵאַרְבַּע תַּפְּלוֹת שְׁלֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁלוֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת, וּשְׁלוֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת, וּבְרָכָה אֲמָצְעִית מֵעֵין אוֹתוֹ הַיּוֹם.

ו. בְּשַׁבָּתוֹת, חוֹתְמִין בְּבְרָכָה אֲמָצְעִית מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת; וּבִרְגָלִים, חוֹתֵם בָּהּ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְמָנִים. וְאִם הִיָּה שַׁבָּת וַיּוֹם טוֹב, חוֹתְמִין בָּהּ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וַיִּשְׂרָאֵל וְהַזְמָנִים.

ז. בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, חוֹתְמִין בָּהּ מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וַיּוֹם הַזְכָּרוֹן; וְאִם הִיָּה שַׁבָּת, חוֹתֵם בָּהּ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וַיִּשְׂרָאֵל וַיּוֹם הַזְכָּרוֹן.

ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּתַּפְּלָת עֲרַבִּית וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה; אָבֹל תַּפְּלַת הַמוֹסָפִין שֶׁלְרֵאשׁ הַשָּׁנָה, מִתַּפְּלִל תִּשְׁעַ בְּרָכוֹת שְׁלוֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת וּשְׁלוֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת שְׁלֹכָל יוֹם, וּשְׁלוֹשׁ אֲמָצְעִיּוֹת. רֵאשׁוֹנָה מִן הָאֲמָצְעִיּוֹת עֲנִינָה מַלְכוּיּוֹת, שְׁנִיָּה זְכוּרֹנוֹת, שְׁלִישִׁית שׁוֹפְרוֹת; וְחוֹתֵם בְּכָל אַחַת מֵהֶן מַעֲנִינָה.

ט. בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, מִתַּפְּלִל בְּכָל תַּפְּלָה מִחֲמַשׁ תַּפְּלוֹת, שֶׁבַע בְּרָכוֹת שְׁלוֹשׁ רֵאשׁוֹנוֹת וּשְׁלוֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת, וְאֲמָצְעִית מֵעֵין הַיּוֹם, וְחוֹתֵם בָּהּ מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים; וְאִם חָל לַהֲיוֹת בַּשַּׁבָּת, חוֹתֵם בְּכָל תַּפְּלָה וּתַפְּלָה מֵהֶן, מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וַיִּשְׂרָאֵל וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים.

י. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּיוֹם צוֹם שְׁלֹכָל שָׁנָה וְשָׁנָה; אָבֹל בְּיוֹם צוֹם שְׁלֹשֶׁת הַיּוֹבֵל, מִתַּפְּלִל תַּפְּלַת הַמוֹסָפִין תִּשְׁעַ בְּרָכוֹת,

כְּמוֹ שֶׁמִתְפַּלֵּל בְּמוֹסָף רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהֵן אוֹתָן הַבְּרָכוֹת עֲצָמָן,
בְּלֹא פָחוֹת וְלֹא יֵתֵר. וְאִין מִתְפַּלֵּלִין אוֹתָם, אֲלֹא בְזֶמֶן שֶׁהַיּוֹבֵל
נוֹהֵג.

יא. בְּכָל תְּפִלָּה מִן הַתְּפִלוֹת, פּוֹתַח קֹדֶם לְבִרְכָּה רֹאשׁוֹנָה
וְאוֹמֵר "אֲדֹנִי, שְׁפָתַי תִּפְתָּח; וּפִי, יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ" (תהילים נא, יז).
וְכִשְׁהוּא חוֹתֵם בְּסוֹף הַתְּפִלָּה, אוֹמֵר "יְהִיו לְרִצּוֹן אֲמִרֵי-פִי . .
". (תהילים יט, טו); וְאַחֵר כֵּךְ צוּעֵד לְאַחֲרָיו.

יב. בְּרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים וּבְחָלוֹ שֶׁלְמוֹעֵד מִתְפַּלֵּל עֲרֵבִית וְשַׁחֲרִית
וּמִנְחָה תִּשַׁע עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת, כְּשֶׁאֵר הַיָּמִים; וְאוֹמֵר בְּעִבּוּדָה
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וַיָּבֹא . . . בְּמוֹסָף בְּחָלוֹ
שֶׁלְמוֹעֵד, מִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מוֹסָף כְּמוֹ שֶׁמִתְפַּלֵּל בְּיוֹם טוֹב;
וּבְרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים, מִתְפַּלֵּל שְׁבַע בְּרָכוֹת, שְׁלוֹשׁ רֹאשׁוֹנוֹת וְשְׁלוֹשׁ
אַחֲרוֹנוֹת, וְאַמְצָעִית מֵעֵין קָרְבָן רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְחוֹתֵם בָּהּ מְקַדֵּשׁ
יִשְׂרָאֵל וְרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים.

יג. שַׁבַּת שְׁחָלָה לַהֲיֹוֹת בְּחָלוֹ שֶׁלְמוֹעֵד, וְכֵן רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁחָל
לַהֲיֹוֹת בְּשַׁבַּת מִתְפַּלֵּל עֲרֵבִית וְשַׁחֲרִית וּמִנְחָה שְׁבַע בְּרָכוֹת
כְּשֶׁאֵר הַשַּׁבָּתוֹת, וְאוֹמֵר יַעֲלֶה וַיָּבֹא בְּעִבּוּדָה. בְּמוֹסָף מִתְחִיל
בְּבִרְכָּה אֲמִצָּעִית בְּעֵנִין שַׁבַּת, וּמְשָׁלִים בְּעֵנִין שַׁבַּת, וְאוֹמֵר
קֹדֶשֶׁת הַיּוֹם בְּאַמְצָע הַבְּרָכָה, וְחוֹתֵם בָּהּ בְּרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים, מְקַדֵּשׁ
הַשַּׁבַּת וְיִשְׂרָאֵל וְרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים; וּבְחָלוֹ שֶׁלְמוֹעֵד, חוֹתֵם בָּהּ כְּמוֹ
שֶׁחוֹתֵם בְּיוֹם טוֹב שְׁחָל לַהֲיֹוֹת בְּשַׁבַּת. וְיוֹם טוֹב שְׁחָל לַהֲיֹוֹת
בְּאַחַד בְּשַׁבַּת, מִתְפַּלֵּל בְּרָכָה רְבִיעִית בְּלִילָה כָּכָה:

יד. וְתוֹדִיעֵנוּ מִשְׁפָּטֵי צִדְקָךְ, וְתִלְמַדְנוּ לַעֲשׂוֹת חֻקֵּי רִצּוֹנְךָ, וְתִתֵּן
לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ קֹדֶשֶׁת שַׁבַּת וּכְבוֹד יוֹם טוֹב וְחִגִּיגַת הָרָגֶל, וּבִין
קֹדֶשֶׁת שַׁבַּת לְקֹדֶשֶׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּתָה, וְאֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַגָּדוֹל
וְהַקְּדוֹשׁ מִשְׁשֶׁת יָמִים קֹדֶשֶׁת; וְתִתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, מוֹעֲדִים
לְשִׂמְחָה . . . וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב שְׁלָכָל הַשָּׁנָה
מְבַדִּיל בְּאַתָּה חוֹנֵן, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְבַדִּיל עַל הַכּוֹס.

טו. בַּחֲנֻכָּה וּפּוּרִים, מוֹסִיפִין בְּהוֹדִיָּה עַל הַנְּסִים . . .; שַׁבַּת
שְׁחָלָה לַהֲיֹוֹת בַּחֲנֻכָּה וּפּוּרִים, מְזַכִּיר עַל הַנְּסִים בְּמוֹסָף, כְּמוֹ
שֶׁמְזַכִּיר בְּשֶׁאֵר תְּפִלוֹת.

טז. בְּיָמֵי הַתַּעֲנִיּוֹת, אִפְלוּ יָחִיד שֶׁהִתְעַנָּה מוֹסִיף בְּשׁוּמַע
תְּפִלָּה, עֲנָנוּ אֲבִינוּ . . . וְשָׁלִיחַ צַבּוּר אוֹמְרָה בְּרָכָה בְּפָנָי עֲצָמָה,
בֵּין גּוֹאֵל לְרוּפֹא; וְחוֹתֵם בָּהּ הָעוֹנָה בַּעַת צָרָה, וְנִמְצָא מִתְפַּלֵּל
עֲשָׂרִים בְּרָכוֹת. בְּתִשְׁעָה בָּאֵב מוֹסִיפִין בְּבוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם, רַחֵם
ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ, הָעִיר
הָאֲבֵלָה הַחֲרֻבָה הַשּׁוֹמְמָה . . .

יז. כָּל יָמוֹת הַגָּשָׁמִים, אוֹמֵר בְּבִרְכָּה שְׁנִיָּה מוֹרִיד הַגָּשָׁם;
וּבִימֹוֹת הַחֻמָּה, מוֹרִיד הֶטֶל. מֵאִמְתִּי אוֹמֵר מוֹרִיד הַגָּשָׁם
מִתְפַּלֵּל הַמוֹסָפִין שְׁלִיּוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שְׁלַחָה, עַד תְּפִלַּת שַׁחֲרִית
שְׁלִיּוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן שְׁלַפְסַח; וּמִתְפַּלֵּל הַמוֹסָפִין שְׁלִיּוֹם טוֹב
הָרֹאשׁוֹן שְׁלַפְסַח, אוֹמֵר מוֹרִיד הֶטֶל.

יח. מִשְׁבַּעַת יָמִים בְּמִרְחָשׁוֹן, שׁוֹאֲלִין אֶת הַגָּשָׁמִים בְּבִרְכַּת
הַשָּׁנִים, כָּל זֶמֶן שֶׁמְזַכִּיר הַגָּשָׁם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל; אֲבָל בְּשִׁנְעָר וּבְסוּרִיָּה וּמִצְרַיִם וּמִקוֹמוֹת הַסְּמוּכוֹת

לֹאלוֹ וְהִדּוּמִין לָהֶן, שׁוֹאֲלִין אֶת הַגָּשָׁמִים בַּיּוֹם שְׁשִׁים אַחֵר
תְּקוּפַת תְּשָׁרִי.

יט. מְקוֹמוֹת שֶׁהֵן צְרִיכִים לַגָּשָׁמִים בַּיּוֹם הַחֲמֵה, כְּגוֹן אֵי
הַיָּם הַרְחוֹקִים שׁוֹאֲלִין אֶת הַגָּשָׁמִים בַּעֲת שֶׁהֵן צְרִיכִין לָהֶן,
בְּשׁוּמַעַ תְּפִלָּה. וּמְקוֹמוֹת שֶׁהֵן עוֹשִׂין יוֹם טוֹב שְׁנֵי יָמִים אוֹמֵר
מוֹרִיד הַגָּשֶׁם בַּתְּפִלַּת מוֹסֵף שְׁלִיזִים רַאשׁוֹן שְׁלִשְׁמִינִי עֲצֶרֶת,
וּמִתְפַּלֵּל וְהוֹלֵךְ כָּל יְמֵי מוֹת הַגָּשָׁמִים.

כ. כָּל הַשָּׁנָה כָּלָה חוֹתֶם בְּבִרְכָּה שְׁלִישִׁית, הָאֵל הַקָּדוֹשׁ;
וּבְבִרְכַּת אַחַת עֶשְׂרֵה, מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וּבַעֲשֶׂרֶת
הַיָּמִים שֶׁמֶרְאֵשׁ הַשָּׁנָה עַד מוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוֹרִים חוֹתֶם בְּשְׁלִישִׁית,
הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ; וּבְאַחַת עֶשְׂרֵה, הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט.

כא. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנֶּהְגּוּ בַּעֲשֶׂרֶת יָמִים אֵלּוֹ לְהוֹסִיף בְּבִרְכָּה
רַאשׁוֹנָה, זְכִרְנוּ לַחַיִּים . . . ; וּבַשְּׁנִיָּה, מִי כְּמוֹד אֵב הַרְחֵמֵן . . .
. ; וּמוֹסִיפִין בְּבִרְכַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, זְכֵר רַחֲמֶיךָ . . . ; וּמוֹסִיפִין
בְּבִרְכָּה אַחֲרוֹנָה, וּבִסְפָּר חַיִּים וְכֵן יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנֶּהְגּוּ
לְהוֹסִיף בַּעֲשֶׂרֶת יָמִים אֵלּוֹ בְּבִרְכָּה שְׁלִישִׁית, וּבִכֵּן וּבִכֵּן . . .
. ; אֲבָל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכַּפּוֹרִים, מִנֶּהֱגָ פָּשׁוּט הוּא לְהוֹסִיף
בְּשְׁלִישִׁית, וּבִכֵּן וּבִכֵּן

הַלְבוֹת תְּפִלָּה פֶּרֶק ג

א. תְּפִלַּת הַשַּׁחַר מְצוּתָהּ, שֶׁיִּתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל עִם הַנֶּץ הַחֲמָה;
וְזִמְנָהּ, עַד סוֹף שְׁעָה רְבִיעִית שֶׁהוּא שְׁלִישׁ הַיּוֹם. וְאִם עָבַר אוֹ
טָעָה וְהִתְפַּלֵּל אַחֵר אַרְבַּע שָׁעוֹת עַד חֲצוֹת הַיּוֹם יֵצֵא יְדֵי חוֹבַת
תְּפִלָּה, אֲבָל לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבַת תְּפִלָּה בְּזִמְנָהּ: שְׁכַשְׁם שְׁמִצּוֹת
תְּפִלָּה מִן הַתּוֹרָה, כִּךְ מְצוּה מְדַבְּרִיהֶם לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ בְּזִמְנָהּ
שֶׁתִּקְנוּ לָהּ חֲכָמִים וְנַבִּיאִים.

ב. כִּכְר אֲמַרְנוּ שֶׁתְּפִלַּת מִנְחָה, כְּנֶגֶד זְמַן תְּמִיד שְׁלִבִּין הָעֶרְבִים
תִּקְנוּ זִמְנָהּ. וּלְפִי שֶׁהָיָה הַתְּמִיד קָרֵב בְּכָל יוֹם, בַּתְּשַׁע וּמִחְצָה
תִּקְנוּ זִמְנָהּ מִתְּשַׁע שָׁעוֹת וּמִחְצָה, וְהָיָה הַנִּקְרָאֵת מִנְחָה קֶטְנָה.
וּלְפִי שֶׁבְּעֶרֶב הַפֶּסַח שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, הָיוּ שׁוֹחֲטִין אֶת
הַתְּמִיד בְּשַׁשׁ וּמִחְצָה אָמְרוּ שֶׁהַמִּתְפַּלֵּל מֵאַחֵר שֶׁשׁ וּמִחְצָה,
יֵצֵא; וּמִשֶּׁהִגִּיעַ זְמַן זֶה הִגִּיעַ זְמַן חִיּוּבָהּ, וְזוֹ הִיא הַנִּקְרָאֵת
מִנְחָה גְדוֹלָה.

ג. נֶהְגּוּ אַנְשִׁים הַרְבֵּה לְהִתְפַּלֵּל גְּדוֹלָה וְקֶטְנָה, וְהָאֲחַת רְשׁוּת.
וְהוֹרוּ מִקְצַת גְּאוּנִים שְׂאִין רְאוּי לְהִתְפַּלֵּל רְשׁוּת, אֲלֹא הַגְּדוֹלָה;
וְכֵן הָדִין נוֹתֵן, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה כְּנֶגֶד דְּבַר שְׂאִינוּ תְּדִיר בְּכָל יוֹם.
וְאִם הִתְפַּלֵּל הַגְּדוֹלָה חוֹבָה, לֹא יִתְפַּלֵּל הַקֶּטְנָה אֲלֹא רְשׁוּת.

ד. הָא לְמִדַּת שְׁזִמְן מִנְחָה גְּדוֹלָה, מִשְׁשׁ שָׁעוֹת וּמִחְצָה עַד תְּשַׁע
וּמִחְצָה. וְזִמְן מִנְחָה קֶטְנָה, מִתְּשַׁע וּמִחְצָה עַד שִׁשָּׁאֵר מִן הַיּוֹם
שְׁעָה וָרְבִיעַ; וַיֵּשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ, עַד שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה.

ה. תְּפִלַּת הַמוֹסֵפִין זִמְנָהּ אַחֵר תְּפִלַּת הַשַּׁחַר, עַד שְׁבַע שָׁעוֹת
בַּיּוֹם; וְהַמִּתְפַּלֵּל אַחֵר שְׁבַע שָׁעוֹת אֶף עַל פִּי שֶׁפָּשַׁע יֵצֵא יְדֵי
חוֹבָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁזִּמְנָהּ כָּל הַיּוֹם.

ו. תְּפִלַּת הָעֶרֶב אֶף עַל פִּי שְׂאִינָהּ חוֹבָה הַמִּתְפַּלֵּל אוֹתָהּ, יֵשׁ

לו להתפלל מתחלת הלילה עד שיצלה עמוד השחר. תפלת נעילה כדי שישלים אותה, סמוך לשקיעת החמה.

ו. המתפלל תפלה קדם זמנה לא יצא ידי חובתו, וחוזר ומתפלל אותה בזמנה. ואם התפלל תפלת שחרית בפעם הדחק, אחר שצלה עמוד השחר יצא. ויש לו להתפלל תפלת ערבית שלילי שבת, בערב שבת קדם שתשקע השמש; וכן מתפלל ערבית שלמוצאי שבת, בשבת: לפי שתפלת ערבית רשות, אין מדקדקין בזמנה. ובלבד שיקרא קריית שמע בעונתה, אחר צאת הכוכבים.

ח. כל מי שעבר עליו זמן תפלה, ולא התפלל במזיד אין לו תקנה, ואינו משלם; בשוגג, או שהיה אנוס או טרוד משלם אותה תפלה, בזמן תפלה הסמוכה לה, ומקדים תפלה אחרונה, ואחריה מתפלל את התשלומין.

ט. פיצד: טעה ולא התפלל שחרית עד שעבר חצי היום, יתפלל מנחה שתיים הראשונה תפלת מנחה, והשנייה תשלומי שחרית. טעה ולא התפלל מנחה עד ששקעה השמש, מתפלל ערבית שתיים הראשונה ערבית, ושנייה תשלומי מנחה. טעה ולא התפלל ערבית עד שצלה עמוד השחר, מתפלל שחרית שתיים ראשונה שחרית, ושנייה תשלומי ערבית.

י. טעה ולא התפלל לא תפלה זו, ולא תפלה הסמוכה לה אינו משלם אלא האחרונה בלבד. פיצד: טעה ולא התפלל לא שחרית ולא מנחה, מתפלל ערבית שתיים ראשונה תפלת ערבית, והאחרונה תשלומי מנחה; אבל שחרית אין לה תשלומין, שכבר עבר יומה. וכן בשאר תפלות.

יא. היו לפניו שתי תפלות, שלמנחה ושלמוספין מתפלל שלמנחה, ואחר כך שלמוספין. ויש מי שהורה שאין עושין כן בצבור, כדי שלא יטעו.

הלכות תפלה פרק ד

א. חמשה דברים מעכבין את התפלה, אף על פי שהגיע זמנה טהרת הידים, וכסוי הערוה, וטהרת מקום התפלה, ודברים החופזים אותו, וכונת הלב.

ב. טהרת הידים פיצד: רוחץ ידיו במים עד הפרק, ואחר כך יתפלל. היה מהלך בדרך והגיע זמן התפלה, ולא היה לו מים אם היה בינו ובין המים ארבעה מילין, שהן שמונת אלפים אמה הולך עד מקום המים ורוחץ, ואחר כך מתפלל; היה בינו ובין המים יתר מפאן מקנח ידיו בצרור או בעפר או בקורה, ומתפלל.

ג. במה דברים אמורים, לפניו; אבל אם היה מקום המים לאחוריו, אין מחיבין אותו לחזור לאחוריו אלא עד מיל. אבל אם עבר מן המים יתר ממיל, אינו חייב לחזור, אלא מקנח ידיו ומתפלל. במה דברים אמורים, שאינו מטהר לתפלה אלא ידיו בלבד בשאר תפלות, חוץ מתפלת שחרית; אבל בשחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו, ואחר כך יתפלל. ואם היה רחוק מן המים מקנח ידיו בלבד, ומתפלל.

ד. כל הטמאים רוחצין ידיהן בלבד כטהורין, ומתפללין:
אף על פי שאפשר להן לטביל ולעלות מטמאתן, אין הטבילה
מעכבת. וכבר בארנו שעזרא תקן שלא יקרא בעל קרי בלבד
דברי תורה, עד שיטביל. ובית דין שעמדו אחרי כן, התקינו אף
לתפלה, שלא יתפלל בעל קרי בלבד, עד שיטביל. ולא מפני
טמאה וטהרה נגעו בה, אלא כדי שלא יהיו תלמידי חכמים
מצויין אצל נשותיהן כתרנגולין; ומפני זה תקנו טבילה לבעל
קרי לבדו, והוציאוהו מכלל הטמאים.

ה. לפיכך היו אומרים בזמן תקנה זו, שאפלו זב שראה קרי
ונדה שפלטה שכבת זרע והמשמשת שראת נדה, צריכין
טבילה לקרית שמע וכן לתפלה מפני הקרי, אף על פי שהן
טמאין. וכן הדין נותן, שאין טבילה זו מפני הטהרה, אלא
מפני הגזרה, שלא יהיו מצויין אצל נשותיהן תמיד. וכבר
בטלה גם תקנה זו שלתפלה, לפי שלא פשטה בכל ישראל,
ולא היה כוח בצבור לעמד בה.

ו. מנהג פשוט בספרד ובשנער, שאין בעל קרי מתפלל עד
שהוא רוחץ כל בשרו במים, משום "הכון לקראת-אלהיה
ישראל" (עמוס ד, יב). במה דברים אמורים, בבריא או חולה
שבעל; אבל חולה שראה קרי לאנסו פטור מן הרחיצה, ואין
בזה מנהג. וכן זב שראה קרי ונדה שפלטה שכבת זרע, אין
בהן מנהג, אלא מקנחין עצמן ורוחצין ידיהן, ומתפללין.

ז. כסוי הערוה כיצד: אף על פי שכסה ערותו בדרך שמכסה
לקרית שמע, לא יתפלל, עד שיכסה את לבו; ואם לא כסה לבו,
או שנאנס ואין לו במה יכסה, הואיל וכסה ערותו והתפלל,
יצא; ולכתחלה, לא יעשה.

ח. טהרת מקום התפלה כיצד: לא יתפלל במקום הטנפת,
ולא במרחץ, ולא בבית הפסא, ולא באשפה, ולא במקום
שאינו בחזקת טהרה עד שיבדקנו. כללו שלדבר כל מקום
שאין קורין בו קרית שמע, אין מתפללין בו. וכשם שמרחיקין
מצואה ומי רגלים וריח רע ומן המת ומראית הערוה, לקרית
שמע כך מרחיקין, לתפלה.

ט. התפלל ומצא צואה במקומו הואיל וחטא מפני שלא בדק
עד שלא התפלל, חוזר ומתפלל במקום טהור. היה עומד
בתפלה, וראה צואה כנגדו אם יכול להלך לפניו כדי שיזרקנה
לאחריו ארבע אמות, יהלך; ואם לאו, יסלקנה לצדדין; ואם
אינו יכול, יפסיק. גדולי החכמים לא היו מתפללין בבית שיש
בו שכר, ולא בבית שיש בו מריס בעת עפושו, מפני שריחו רע,
אף על פי שהמקום טהור.

י. דברים החופזין אותו כיצד: שאם היה צריך לנקביו, לא
יתפלל. וכל הצריך לנקביו והתפלל תפלתו תועבה, וחוזר
ומתפלל אחר שיעשה צרכיו. ואם יכול להעמיד עצמו כדי
פרסה, תפלתו תפלה; ואף על פי כן, לכתחלה לא יתפלל, עד
שיבדק עצמו יפה יפה, ויפקד נקביו ויסיר פיתו וניעו וכל דבר
הטורדו ואחר כך יתפלל.

יא. מי שגהק ופהק ונתעטש בתפלתו אם לרצונו, הרי זה
מגנה; ואם בדק גופו קדם שיתפלל ובאו לאנסו, אין בכך
כלום. נזדמן לו רק בתפלתו, מבליעו בטליתו או בבגדו;

ואם הִיָּה מִצְטָעַר מִכָּךְ, זֹרְקוּ בִידּוֹ לְאַחֲרָיו, כְּדִי שֶׁלֹּא יִצְטָעַר בְּתַפְלָה, וְנִמְצָא טְרוּד. יֵצֵא מִמֶּנּוּ רוּחַ מְלִמְטָה כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתַפְלָה שֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ שׁוֹתֵק עַד שֶׁתַּכְלֶה הָרוּחַ, וְחוֹזֵר לְתַפְלָתוֹ.

יב. בִּקֵּשׁ לְהוֹצִיא רוּחַ מְלִמְטָה, וְנִצְטָעַר הָרַבָּה וְאִינּוֹ יָכוֹל לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ מֵהַלֵּךְ לְאַחֲרָיו אַרְבַּע אַמּוֹת, וּמִמֶּתִין עַד שֶׁתַּכְלֶה הָרוּחַ; וְאוֹמֵר רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, יִצְרַתְּנוּ נִקְבִּים וְנִקְבִּים וְחִלְלִים חִלְלִים גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵיךָ, חֲרַפְתָּנוּ וּבִלְמַתָּנוּ, חֲרַפָּה וּבִלְמָה בְּחַיֵּינוּ, תוֹלַעַה וְרִמָּה בְּמוֹתָנוּ; וְחוֹזֵר לְמָקוֹמוֹ, וּמִתְפַּלֵּל.

יג. הִיָּה עוֹמֵד בְּתַפְלָה, וְנִטְפּוּ מִי רִגְלָיו עַל בְּרַכְיוֹ מִמֶּתִין עַד שֶׁיַּכְלֶה הַמַּיִם, וְחוֹזֵר לְמָקוֹם שֶׁפָּסַק; וְאִם שָׁהָה כְּדִי לֵגְמֹר אֶת כָּל הַתַּפְלָה, חוֹזֵר לְרֹאשׁ.

יד. וְכֵן הַמִּשְׁתֵּין מַיִם שׁוֹהָה כְּדִי הַלּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, וְאַחֵר כָּךְ מִתְפַּלֵּל; וְמִי שֶׁהִתְפַּלֵּל, שׁוֹהָה כְּדִי הַלּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, וְאַחֵר כָּךְ מִשְׁתֵּין, כְּדִי שֶׁיִּפְסַק דְּבָרֵי תַפְלָה מִפְּיוֹ.

טו. כּוֹנֵת הַלֵּב כִּיצַד: כָּל תַּפְלָה שֶׁאֵינָה בְּכוֹנָה, אֵינָה תַפְלָה; וְאִם הִתְפַּלֵּל בְּלֹא כּוֹנָה, חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל בְּכוֹנָה. מִצָּא דַעְתּוֹ מִשְׁבָּשֶׁת וְלָבּוֹ טְרוּד אֲסוּר לוֹ לְהִתְפַּלֵּל, עַד שֶׁתִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ. לְפִיכָךְ הֵבֵא מִן הַדֶּרֶךְ, וְהוּא עֵיף אוֹ מִצַּר אֲסוּר לוֹ לְהִתְפַּלֵּל, עַד שֶׁתִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ: אָמְרוּ חֲכָמִים, שְׁלוּשָׁה יָמִים, עַד שֶׁיִּנּוּחַ וְתִתְקַרֵּר דַּעְתּוֹ, וְאַחֵר כָּךְ יִתְפַּלֵּל.

טז. כִּיצַד הִיא הַכוֹנָה שֶׁיִּפְנֶה לָבוֹ מִכָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת, וְיִרְאֶה עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא עוֹמֵד לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה; לְפִיכָךְ צָרִיךְ לִישֵׁב מַעַט קֹדֶם הַתַּפְלָה, כְּדִי לְכוֹן אֶת לָבוֹ, וְאַחֵר כָּךְ יִתְפַּלֵּל, בְּנִחָת וּבִתְחֻנוּגִים. וְלֹא יַעֲשֶׂה תַפְלָתוֹ כְּמִי שֶׁהִיָּה נוֹשֵׂא מִשְׁאוּי, מִשְׁלִיכוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ; לְפִיכָךְ צָרִיךְ לִישֵׁב מַעַט אַחֵר הַתַּפְלָה, וְאַחֵר כָּךְ יִפְטֹר. חֲסִידִים הָרַאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִיִּין שָׁעָה קֹדֶם הַתַּפְלָה, וְשָׁעָה אַחֵר הַתַּפְלָה, וּמֵאַרִיכִין בְּתַפְלָה שָׁעָה.

יז. שְׁכוּר אֶל יִתְפַּלֵּל, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ כּוֹנָה; וְאִם הִתְפַּלֵּל, תַּפְלָתוֹ תוֹעֵבָה לְפִיכָךְ חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל, כְּשִׁיתְרוֹנֵן מִשְׁכָּרוֹתוֹ. שְׁתוּי, אֶל יִתְפַּלֵּל; וְאִם הִתְפַּלֵּל, תַּפְלָתוֹ תַפְלָה. אֵיזָה הוּא שְׁכוּר, וְאֵיזָה הוּא שְׁתוּי שְׁכוּר, זֶה שֶׁאִינּוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר בְּפְנֵי הַמֶּלֶךְ; וְשְׁתוּי, שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר בְּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאִינּוֹ מִשְׁתַּבֵּשׁ. אֵף עַל פִּי כֵן, הוֹאִיל וְשִׁתָּה רַבִּיעִית יֵין לֹא יִתְפַּלֵּל, עַד שֶׁיִּסּוֹר יֵינוֹ מֵעֲלָיו.

יח. וְכֵן אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ שְׁחוּק, וְלֹא מִתּוֹךְ קִלּוֹת רֹאשׁ, וְלֹא מִתּוֹךְ שִׁיחָה, וְלֹא מִתּוֹךְ מְרִיבָה, וְלֹא מִתּוֹךְ כַּעַס אֶלֶּא מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תוֹרָה. וְלֹא מִתּוֹךְ דִּין הִלְכָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן דְּבָרֵי תוֹרָה, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָבוֹ טְרוּד בְּהִלְכָה אֶלֶּא מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תוֹרָה שֶׁאֵין בָּהֶן עֵיוֹן, כְּגוֹן הִלְכוֹת פְּסוּקוֹת.

יט. תַּפְלוֹת שֶׁלְּפָרְקִים כְּגוֹן תַּפְלַת מוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְתַפְלַת הַמוֹעֲדוֹת צָרִיךְ לְהַסְדִּיר תַּפְלָתוֹ וְאַחֵר כָּךְ עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, כְּדִי שֶׁלֹּא יִכְשַׁל בָּהּ.

כ. הִיָּה מְהֵלֵךְ בְּמָקוֹם סִכְנָה בְּמָקוֹם גְּדוּדֵי חַיָּה וְלִסְטִים, וְהִגִּיעַ זְמַן הַתַּפְלָה מִתְפַּלֵּל בְּרַכָּה אַחַת, וְזוֹ הִיא: צְרַכִּי עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל מְרַבִּין, וְדַעַתְּן קִצְרָה; יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁתִּתֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּדִי פְרָנְסָתוֹ, וְלְכָל גּוֹיָה וּגְוִיָּה דִּי מַחֲסוּרָה, וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה; בְּרוּךְ אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה.

כא. ומתפלל אותה, כשהוא מהלך; ואם יכול לעמוד, עומד.
וכשהוא מגיע לישוב, ונתקרב דעתו חזר ומתפלל תפלה
בתקנה, תשע עשרה ברכות.